

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи туризмознавства»

Обов'язкова професійна
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 24 «Сфера обслуговування»
за спеціальністю 242 «Туризм»

Рекомендовано кафедрою менеджменту
на 2022-2023 навчальний рік

Протокол від «29» серпня 2022 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Основи туризмознавства»

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Основи туризмознавства» є професійним обов'язковим освітнім компонентом, який спрямований на вивчення особливостей організації та умов розвитку туризму в Україні та світі.

Навчальна дисципліна «Основи туризмознавства» покликана допомогти студенту досягнути розуміння сутності діяльності фахівця туристичної сфери, закономірностей процесу розвитку туризму в світі та в Україні, осягнути сутність правил сертифікації, стандартизації туристичних послуг, забезпечення безпеки туристів, формування туристичної політики, діяльності міжнародних туристичних організацій. У процесі вивчення дисципліни студенти мають усвідомити процеси формування туристичної політики, налагодження взаємодії між організаціями, державами. Окрім цього основи туризмознавства як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у студентів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, досягти розуміння логіки формування туризму.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Леоненко Неллі Анатоліївна, завідувач кафедри менеджменту, доктор наук з державного управління, доцент
Контактна інформація	м. Харків, вул. Лермонтовська, 28. Робочий номер телефону – (057) 707-18-02.
E-mail	nellileo82@gmail.com
Наукові інтереси	- механізми державного регулювання туристичної сфери; - соціальні програми в туризмі; - механізми розвитку внутрішнього туризму.
Професійні здібності	- професійні знання, досягнення практичного змісту у сфері наукових інтересів; - значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі із застосуванням творчих форм роботи.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&pli=1&user=w1talg0AAAAJ ORCID: 0000-0002-1498-0391 Леоненко Н.А. Державне регулювання туристичної сфери: теорія, методологія, практика: монографія / Н.А. Леоненко. – Х.:НУЦЗУ, 2021. – 324 с.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни « Основи туризмознавства» проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.30 до 16.30 в кабінеті № 4. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: вивчення основ теорії туризмознавства в контексті розуміння закономірностей розвитку туризму та створення бази для оволодіння іншими фаховими дисциплінами.

Вивчення дисципліни «Основи туризмознавства» забезпечує засвоєння матеріалу таких дисциплін загальної підготовки, як «Туроперейтинг», «Туристські ресурси України», «Інфраструктура туризму».

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна
Рік підготовки	1 курс
Семестр	1
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	3
- загальна кількість годин	150
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	28
- практичні заняття (годин)	32
- семінарські заняття (годин)	-
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	90
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни «Основи туризмознавства» ґрунтується на знаннях,

набутих здобувачами в результаті вивчення дисциплін загальної підготовки на попередніх етапах навчання, таких як: «Філософія», «Історія та культура України».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми Туризм вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.	ПР02
Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.	ПР03
Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.	ПР06
Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.	ПР07
Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.	ПР17
Дисциплінарні результати навчання	ДРН
Здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння понятійно-категоріального апарату дисципліни.	ДР 1
Здатність розуміти сутність діяльності фахівця туристичної сфери та закономірностей процесу розвитку туризму в Україні та в світі.	ДР2
Здатність розуміти і пояснювати наявне туристичне законодавство, національні й міжнародні стандарти з обслуговування туристів.	ДР3
Здатність забезпечувати відповідальність туристського продукту потребам і інтересам різних груп споживачів.	ДР4
Здатність продемонструвати розуміння дотримання професійних і етичних стандартів високого рівня у діяльності в туристичній галузі.	ДР5

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність та розуміння предметної області та розуміння	К 15

специфіки професійної діяльності.	
Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.	К 17
Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління	К18
Очікувані компетентності з дисципліни	
Здатність розуміння ролі і значення туризму в сучасному світі	
Здатність аналізувати принципи формування міжнародної туристської політики	
Здатність аналізувати принципи формування та функціонування вітчизняної туристської політики	

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ №1. ТУРИЗМ ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1.1. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Туристична галузь та її вплив на розвиток світового господарства. Туризм як культурно-історичне явище. Соціально-економічне значення туризму у розвитку суспільства. Сутність та завдання курсу «Основи туризмознавства» як наукової дисципліни. Основні поняття та визначення в туризмі: турист, туризм, туристична діяльність, туристична індустрія, туристичні ресурси.

Тема 1.2. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Періодизація історії туризму. Подорожі в епоху античності. Подорожі в епоху Середньовіччя та Відродження. Становлення туризму як масового явища. Основні мотиви подорожей. Етапи становлення та розвитку світового туризму та їх характерні риси. Мандрівництво як джерело зародження туризму в Україні. Історія становлення та розвитку туризму в Україні. Особливості функціонування сфери туризму та екскурсій в Україні в 30-ті роки ХХ ст. Розвиток туризму в Україні у другій половині ХХ ст.

Тема 1.3. ФУНКЦІЇ ТУРИЗМУ, УМОВИ ТА ФАКТОРИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Функції туризму в суспільстві: пізнавальна, рекреаційна, виховна, політична, економічна, культурологічна, екологічна. Умови розвитку туризму. Фактори, що впливають на розвиток туризму: статичні, динамічні; зовнішні, внутрішні; екстенсивні, інтенсивні й стримуючі.

Тема 1.4. КЛАСИФІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ

Класифікація туризму залежно від мети подорожі: пізнавальний, рекреаційний, розважальний, релігійний, освітній, етнічний, екзотичний, екстремальний, пригодницький, івент-туризм (подієвий). Класифікація туризму за терміном подорожі: поїздки вихідного дня, середньо термінові, довгострокові. Класифікація туризму залежно від засобу пересування, та виду транспорту: пішохідний, лижний, кінний, санний, вело-мототуризм, автотуризм, авіатуризм, залізничний, морський (річний), подорожі на вітряних кулях. Класифікація туризму за сезоном: зимовий, літній, подорожі в міжсезоння. Класифікація туризму за рівнем організованості: організований, діловий, приватний. Класифікація туризму відповідно до демографічного та соціального складу учасників подорожі: дитячий, шкільний, молодіжний, подорожі для людей похилого віку, подорожі для інвалідів, сімейний. Класифікація туризму за спрямованістю туристських потоків: в'їзний іноземний (активний), виїзний за кордон (пасивний), виїзний внутрішній. Класифікація туризму відповідно до принципу оплати: комерційний, приватний, інсентив-туризм. Класифікація туризму за спеціалізованою організацією.

Тема 1.5. ОРГАНІЗАЦІЯ РИНКУ ТУРИСТСЬКИХ ПОСЛУГ

Готельне господарство. Класифікація готельних підприємств в Україні та світі. Система зірок. Система балів. Система букв (А, В, С, D). Система «корон» або «ключів». Особливості класифікації готелів в Україні: ДСТУ 4269-2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів»; ДСТУ 4527-2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення». Підприємства харчування. Класи підприємств громадського харчування. Особливості обслуговування і типів харчування. Особливості класифікації закладів ресторанного господарства в Україні: ДСТУ 4281-2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація.» Екскурсійне обслуговування. Загальні положення. Особливості екскурсійної діяльності в Україні та у світі. Транспортні послуги в туризмі: авіатransпорт, залізничний транспорт, водний транспорт. Організатори туризму: турагенства, туроператори.

Тема 1.6. ТУРИСТСЬКИЙ ПРОДУКТ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ. ПРОЕКТУВАННЯ, ПРОСУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

Турпродукт: загальна термінологія та сутність. Склад туристського продукту. Тур, туристсько-екскурсійні послуги, туристські товари. Характерні та супутні туристські послуги й товари. Основні і додаткові послуги при формуванні турпаketу. Турпаket та чинники, що впливають на його організацію. Основні напрями робіт з підготовки турів: підготовка індивідуальних турів (на замовлення), підготовка інклюзивних турів. Туристські маршрути та їх класифікація. Програма обслуговування туристів. Класи обслуговування

стосовно туру: «люкс», перший, туристський, економічний. Властивості турпродукту. Єдині вимоги до турпродукту. Проектування турпродукту. Формування турпродукту. Експериментальна перевірка туру. Просування і реалізація турпродукту. Внутрішні та зовнішні канали збуту.

МОДУЛЬ 2. ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 2.1. МІЖНАРОДНІ ТУРИСТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Туристські організації та їх класифікації: за національно-територіальною та суспільно-державною ознаками. Класифікація туристських організацій за видом і сферою діяльності. Всесвітня туристська організація (UNWTO) та її роль у міжнародній туристській політиці. Створення, функціональний склад, основні напрямки роботи UNWTO. Всесвітня асоціація туристських агентств (World Association of Travel Agencies, WATA). Об'єднана федерація асоціацій туристичних агентств (The United Federation of Travel Agents' Associations, UFTAA). Всесвітня Рада з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council, WTTC). Міжнародна асоціація повітряного транспорту (International Air Transport Association, IATA). Міжнародна організація цивільної авіації (International Civil Aviation Organization, ICAO). Міжнародна готельна і ресторанна асоціація (The International Hotel & Restaurant Association, IH&RA). Європейська комісія з туризму (The European Travel Commission, ETC). Туристська асоціація країн Азії і Тихого океану (Pacific Asia Travel Association – PATA). Конфедерація національних асоціацій готелів, ресторанів, кафе і подібних установ в Європейському Союзі і Європейській економічній зоні (ХОТРЕК). Міжнародне бюро по соціальному туризму (BITC, Bureau International du Tourisme Social – BITS).

Тема 2.2. МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ

Конвенції, міжнародні договори і угоди у міжнародному туризмі. Хартія туризму та Кодекс туриста. Манільська декларація по світовому туризму (1980 р.). Документ Акапулько (1982 р.). Гаагська декларація по туризму (1989 р.). Декларація Всесвітньої конференції міністрів по туризму (1994 р.). Глобальний етичний кодекс туризму (1999 р.). Осацька декларація тисячоліття (2001 р.). Міжнародні, регіональні та національні показники розвитку туризму. Основні завдання статистики туризму: організація статистичного спостереження за потоками туристів, місцями їхнього розміщення, характеристиками поїздок, оптовою і роздрібною торгівлею, транспортом, будівництвом, зайнятістю, фінансовим посередництвом, доходами і витратами. «Відвідувач» як основна концепція системи статистики туризму. Туристські витрати. Витрати відвідувача як надходження (доходи) для приймаючої сторони і витрати для

країни виїзду після повернення з закордонної поїздки. Класифікації, що відносяться до туристського попиту. Статистичні оцінки попиту споживачів туристичних послуг. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності.

Тема 2.3. БЕЗПЕКА ТУРИСТСЬКИХ ПОДОРОЖЕЙ ТА СТРАХУВАННЯ

Поняття «безпека в туризмі». Міжнародний досвід розробки заходів безпеки і захисту туристів. Національні програми гарантування безпеки і захисту туристів. Безпечні умови для туризму: спокійна політична ситуація в країні, відсутність надзвичайних ситуацій і стихійних явищ, низька криміногенність чи її відсутність, чітка взаємодія державних органів і туристичних організацій з охорони туристичних об'єктів, дружелюбність і відкритість громадян. Небезпечні умови для туризму: політична нестабільність, природні катастрофи, епідемії, небезпечні для життя метеорологічні умови, несприятлива екологія, криміногенна ситуація, злочинність тощо. Заходи, які в межах своїх повноважень вживають органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, щодо безпеки в туризмі. Забезпечення безпеки туристів суб'єктами туристичної діяльності. Держава як гарант захисту законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України, а також прав та інтересів громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон.

Страховання у сфері туризму. Страхові випадки. Страхові договори. Медичне страхування та страхування від нещасних випадків. Страхування цивільної відповідальності. Страхування багажу. Страхування від невиїзду. Страхування невідкладної допомоги (Assistance Insurance).

Тема 2.4. ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ТУРИЗМУ

Поняття «гендер». Гендерна політика. Гендерна рівність. Внесок жінок у розвиток подорожей та туризму. UNWTO: гендерна рівність у туристичній сфері. Специфіка гендерного розподілу праці в туристичній сфері. Статистика зайнятості жінок в туристичній сфері. «Гендерна піраміда» в туризмі. Гендерні особливості поведінки туристів. Умови безпечного подорожування жінок-туристів.

МОДУЛЬ 3 . ФОРМУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Тема 3.1. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ТУРИСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Туристська політика: поняття, суб'єкти, об'єкти. Рівні формування та реалізації туристичної політики держави. Основні стратегічні цілі та завдання туристичної політики. Методи реалізації туристичної політики: адміністративно-правові, фінансово-економічні, соціально-психологічні. Ефективність туристичної

політики. Туристична політика України на сучасному етапі. Туристична політика України у сфері міжнародних відносин. Видова сегментація перспективних ринків туристичних послуг в Україні.

Тема 3.2. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ

Основні важелі впливу держави на туристську діяльність. Державний механізм управління в туристській сфері. Короткостроковий та довгостроковий вплив розвитку туризму на національну економіку країни й окремих її регіонів. Інституційне забезпечення та шляхи реалізації туристичної політики. Правове забезпечення та основні пріоритети державної туристичної політики. Фінансовий та економічний механізми державного регулювання туристичної сфери

Тема 3.3. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ТУРИСТСЬКИХ ПОСЛУГ

Ліцензування туристської діяльності: основні цілі. Основні терміни, що використовуються при ліцензуванні діяльності туристських підприємств. Порядок отримання ліцензії на туроператорську діяльність: подача документів, одержання ліцензії, плата за ліцензію, підстави для переоформлення ліцензії. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності. Сертифікація: загальне поняття. Сертифікат відповідності. Обов'язкова та добровільна сертифікація. Порядок і правила сертифікації послуг у сфері туризму. Стандартизація: основні принципи та завдання.

Тема 3.4. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ТУРИЗМІ

Професійна діяльність в туризмі. Агент по організації туризму. Екскурсовод і гід-перекладач. Менеджер туризму. Професійна етика у туристичній діяльності. Особливості взаємодії працівників туристичних підприємств зі споживачами туристичних послуг.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин					
	у тому числі					
	усього	лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
1 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема	10	2	2		6	

1.1.						
Тема 1.2.	10	2	2		6	
Тема 1.3.	10	2	2		6	
Тема 1.4.	10	2	2		6	
Тема 1.5.	10	2	2		6	
Тема 1.6.	14	2	4		8	
Разом за модулем 1	64	12	14		38	МКР1
Модуль 2						
Тема 2.1.	10	2	2		6	
Тема 2.2.	10	2	2		6	
Тема 2.3.	10	2	2		6	
Тема 2.4.	12	2	2		8	
Разом за модулем 2	42	8	8		26	МКР2
Модуль 3						
Тема 3.1.	10	2	2		6	
Тема 3.2.	10	2	2		6	
Тема 3.3.	10	2	2		6	
Тема 3.3.	14	2	4		8	
Разом за модулем 3	44	8	10		26	МКР3

Теми семінарських занять - не передбачено навчальним планом

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Туризм як ключова складова національної економіки.	2
2	Історія розвитку світового та національного туризму.	2
3	Функції туризму в суспільстві.	2
4	Класифікація форм і видів туризму.	2
5	Індустрія туризму як міжгалузевий комплекс та її складові.	2
6	Розробка та реалізація туристичного продукту.	4
7	Світова туристична політика та роль міжнародних організацій в її формуванні.	2
8	Міжнародні, регіональні та національні показники розвитку туризму	2
9	Міжнародний досвід та національні програми розробки заходів безпеки і захисту туристів.	2
10	Гендерна рівність у туристичній сфері: проблеми та шляхи вирішення.	2
11	Туристична політика України на сучасному етапі.	2
12	Інституційне забезпечення та шляхи реалізації туристичної політики.	2
13	Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності.	2
14	Професійна освіта фахівців у сфері туризму та шляхи її реалізації.	4
	Разом	32

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань – не передбачено навчальним планом

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-

бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольної роботи тощо. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	6	1	6
	семінарські заняття	-	-	-
	практичні заняття	7	3	21
	модульний контроль*	1	5	5
Разом за модуль 1				32
Модуль 2	лекції	4	1	4
	семінарські заняття	-	-	-

	практичні заняття	4	3	12
	модульний контроль*	1	5	5
Разом за модуль 2				21
Модуль 3	лекції	4	1	4
	семінарські заняття	-	-	-
	практичні заняття	5	3	15
	модульний контроль*	1	5	5
Разом за модуль 3				24
Разом за поточний контроль				77
Конспект лекцій				3
Індивідуальна самостійна робота (не обов'язкова)				-
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				20
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу: поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за самостійну роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, виконання досліджень, підготовку наукових публікацій тощо.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на лекційному та практичному заняттях за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на лекційних і практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів *на лекційному занятті* (оцінюється в діапазоні від 0 до 1 балів):

1 бал – здобувач приймає активну участь в обговоренні теоретичних та практичних питань, демонструє здатність самостійного пошуку відповідей, здійснення аналізу наданого матеріалу, надає правильні відповіді на питання викладача;

0 балів – здобувач не приймає участь в обговоренні питань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів *на практичному занятті* (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом,

вільно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Розвиває власну думку, самостійно добирає приклади;

2 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки;

1 бал – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань та практичних завдань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення.

Викладачем оцінюється самостійність думок, логіка викладу та якість аргументації, повнота розкриття навчальних питань, культура мовлення і діалогу, використання навчальної, наукової та спеціальної літератури, вміння виділяти головне, узагальнювати, робити висновки.

Модульний контроль.

Модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів за період навчання. Здійснюється шляхом проведення тестування або письмових контрольних робіт під час аудиторних занять.

Тестування – метод оцінювання навчальних досягнень здобувачів, допомагає виявити наявність певних знань, умінь і навичок, засвоєних здобувачами під час аудиторних занять. Застосовуються тестові завдання закритої (з вибором однієї або кількох правильних відповідей) та відкритої (не мають запропонованих варіантів відповідей) форми. Тестування складається з окремих тестів. Тести охоплюють набір завдань, що відповідають структурі та змісту змістового модуля навчальної дисципліни.

Контрольна робота – письмова робота, виконана здобувачем за відповідною темою. В роботі має бути розкритий зміст теоретичних питань, визначених викладачем. Тривалість виконання контрольної роботи – одна академічна година. Роботи виконуються у присутності викладача. Контрольні роботи перевіряються викладачем протягом тижня, після чого оголошуються оцінки.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко

та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, розвиває власну думку, самостійно добирає приклади. Правильно вирішив усі тестові завдання;

4 бали – здобувач достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань;

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності. Правильно вирішив половину тестових завдань;

2 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив меншість тестових завдань;

1 бал – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань та практичних завдань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення. Не вирішив жодного тестового завдання.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі, проводиться в усній формі – екзамену. Під час підсумкового контролю оцінюється також якість і повнота викладення матеріалу в конспекті лекцій здобувача.

Конспект лекцій.

Конспект лекцій – це стислий писаний зміст/виклад курсу лекцій однієї навчальної дисципліни; систематично, коротко, логічно й зв'язно передає зміст лекцій курсу; спосіб роботи з текстом, мета якого – зафіксувати й опрацювати його. Кожний здобувач зобов'язаний вести конспект на кожній лекції, стисло занатовуючи поданий викладачем матеріал.

Критерії оцінювання змісту конспектів лекцій здобувача (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 бали – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем у повному обсязі;

здобувач глибоко та всебічно володіє матеріалом конспектом, легко орієнтується у ньому;

2 бали – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем не в повному обсязі; здобувач також не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, орієнтуючись у ньому з великими труднощами, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає матеріал лекції, допускаючи при цьому помилки;

1 бал – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем частково; поверхневим є володіння здобувачем навчальним матеріалом, він не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки;

0 балів – конспект лекцій з навчальної дисципліни відсутній.

Екзамен.

Екзамен є формою підсумкового контролю рівня та якості засвоєння здобувачами теоретичних знань та практичних умінь і навичок з окремої навчальної дисципліни. Екзамен проводиться в період екзаменаційної сесії в передбачені навчальним планом терміни згідно з розкладом, затвердженим в НУЦЗУ. Екзамен проводиться в усній формі за білетами, які затверджуються кафедрою. Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань, що відображають зміст усієї програми навчальної дисципліни. Відповіді на питання оцінюються за їх повнотою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 20 балів):

17–20 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

13–16 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкриває зміст теоретичних питань. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

9–12 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але поверхово аналізує матеріал без глибокого всебічного аналізу, без обґрунтування та аргументації, при цьому допускає окремі суттєві неточності та помилки;

5–8 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1–4 балів – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості теоретичних питань. Відповіді загальні, при цьому допускаються суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Періодизація історії туризму.
2. Подорожі та мандрівки в епоху стародавнього світу.
3. Подорожі епохи Середньовіччя та Відродження.
4. Подорожі й туризм у XVII-XVIII ст.
5. Зародження організованих форм туризму.
6. Мандрівництво як джерело зародження туризму в Україні. Український туризм у XIX – першій половині XX ст.
7. Історія становлення та розвитку туризму в Україні.
8. Туристична галузь та її вплив на розвиток світового господарства.
9. Культурно-історичне та соціально-економічне значення туризму у розвитку суспільства.
10. Функції туризму.
11. Туристичні ресурси та їх характеристика.
12. Умови розвитку туризму: природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні.
13. Зовнішні та внутрішні фактори розвитку туризму.
14. Екстенсивні, інтенсивні та стримуючі фактори розвитку туризму.
15. Форми та види туризму.
16. Класифікація туризму залежно від мети подорожі.
17. Класифікація туризму залежно від засобу пересування та виду транспорту.
18. Класифікація туризму за спрямованістю туристських потоків.
19. Туристські маршрути та їх класифікація.
20. Класифікація турів.
21. Програми перебування туристів.
22. Загальне поняття та підсистеми туристичної індустрії.
23. Готельне господарство. Класифікація готельних підприємств в Україні та світі.
24. Підприємства харчування. Особливості обслуговування і типів харчування.
25. Транспортні послуги в туризмі: авіатransпорт, залізничний транспорт, водний транспорт.
26. Організатори туризму: турагенства, туроператори.
27. Зв'язок індустрії туризму з господарським комплексом території.
28. Специфічні особливості туристичного продукту як товару.
29. Туристичний продукт та його складові.
30. Туристичний пакет та чинники, що впливають на його організацію.

31. Основні напрями робіт з підготовки турів.
32. Проектування та формування комплексного туристичного продукту.
33. Експериментальна перевірка туру.
34. Просування та реалізація туристичного продукту.
35. Всесвітня туристська організація (UNWTO) та її роль у міжнародній туристській політиці.
36. Роль міжнародних організацій в становленні світової туристичної політики.
37. Країни активного та пасивного туризму.
38. Інтеграційні та глобалізаційні процеси в туризмі.
39. Формування та роль транснаціональних корпорацій у сфері туризму.
40. Особливості формування світової туристичної політики.
41. Конвенції, міжнародні договори і угоди у міжнародному туризмі.
42. Хартія туризму та Кодекс туриста.
43. Права та обов'язки туристів.
44. Міжнародні, регіональні та національні показники розвитку туризму.
45. Міжнародний досвід розробки заходів безпеки і захисту туристів.
46. Національні програми гарантування безпеки і захисту туристів.
47. Безпека туристичних подорожей як умова їх організації та здійснення.
48. Страхування в туризмі.
49. Гендерна рівність у туристичній сфері: особливості, проблеми та шляхи вирішення.
50. «Гендерна піраміда» в туризмі.
51. Гендерні особливості поведінки туристів.
52. Умови безпечного подорожування жінок-туристів.
53. Специфіка гендерного розподілу праці в туристичній сфері.
54. Напрями туристичної політики України.
55. Туристська політика: поняття, суб'єкти, об'єкти.
56. Рівні формування та реалізації туристичної політики держави.
57. Основні стратегічні цілі, завдання та методи реалізації туристичної політики.
58. Туристична політика України на сучасному етапі.
59. Туристична політика України у сфері міжнародних відносин.
60. Видова сегментація перспективних ринків туристичних послуг в Україні.
61. Механізми впровадження туристичної політики України.
62. Інституційне забезпечення та шляхи реалізації туристичної політики.
63. Правове забезпечення та основні пріоритети державної туристичної політики.
64. Фінансовий механізм державного регулювання туристичної сфери
65. Економічний механізм державного регулювання туристичної сфери

66. Ліцензування туристської діяльності.
67. Порядок отримання ліцензії на туроператорську діяльність.
68. Сертифікація туристських послуг.
69. Стандартизація: основні принципи та завдання.
70. Професійна освіта фахівців у сфері туризму та шляхи її реалізації.
71. Агент по організації туризму.
72. Екскурсовод і гід-перекладач.
73. Менеджер туризму.
74. Професійна етика у туристичній діяльності.
75. Особливості взаємодії працівників туристичних підприємств зі споживачами туристичних послуг.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Здобувач зобов'язаний наполегливо оволодівати знаннями, на занятті бути уважним, брати активну участь у роботі під час занять, бути попередньо підготовленим до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконувати всі завдання.

2. Здобувач повинен сумлінно виконувати розклад занять з навчальної дисципліни. Пропуски занять без поважної причини та запізнення на заняття не допустимі (здобувачі, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. Здобувач має бути дисциплінованим й організованим, дотримуватись правил суспільного життя. Розмовляти, повертатися та вставати з місця на заняттях можна лише з дозволу викладача. Здобувач не повинен на занятті заважати підказками, виправляти відповідь товариша можна тільки з дозволу викладача.

4. З навчальною метою під час заняття мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

5. Здобувач повинен виконувати вимоги щодо термінів виконання поставлених завдань, захисту робіт, ліквідації заборгованостей. При виконанні робіт до захисту допускаються ті роботи, у яких дотримується політика академічної доброчесності та які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат. Несвоєчасне виконання поставленого завдання/роботи знижує максимальний бал (оцінку) за завдання на 20 %.

6. Здобувач має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

7. Здобувач має берегти й зміцнювати власність Університету.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література:

1. Абрамов В. В. Історія туризму: підруч./ В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. – Харків : Видавництво «Форт», 2010. – 286 с.
2. Александрова А. Ю. Международный туризм / А. Ю. Александрова – М.: Аспект Пресс, 2001. – 461 с.
3. Биржаков М. Б. Введение в туризм. Издание 9-е, переработанное и дополненное / М. Б. Биржаков – СПб.: «Издательский дом Герда», 2007. – 576 с.
4. Домбровська С.М., Помаза-Пономаренко А. Л., Рибальченко Н.П. Туризм і право на нього в контексті гарантування безпеки: монографія. Х.: НУЦЗ України, 2022. 272 с.
5. Жарков Г. Н. Правовое обеспечение международного туризма: Учебно-практическое пособие / Г. Н. Жарков. – К.: Кондор, 2004. – 486 с.
6. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 256 с.
7. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
8. Леоненко Н. А. Державне регулювання туристичної сфери: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2021. 325 с.
9. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.
10. Нормативно-правові акти України з питань туризму: Збірник законодавчих та нормативних актів / Упор. М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
11. Організація туризму: підручник / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, М. М. Покоłodна та ін.; за ред. І. М. Писаревського. – Х.:ХНАМГ, 2008. – 541 с.
12. Організація туризму: підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 448 с.
13. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід: монографія / кол. авт., за ред. А.Ю. Парфіненка. – Х.:ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 280с.
14. Основы туристской деятельности: учебник / Е. Н. Ильина, Г. И. Зорина, Е. В. Мошняга и др. – М.: Советский спорт, 2004. – 200 с.
15. Пересічний О. В. Готельно-ресторанний бізнес, стан та перспективи розвитку. / О. В. Пересічний. – К.: Знання . – 2007. – 430 с.
16. Писаревський І. М. Матеріально-технічна база готелів: підручник / І. М. Писаревський, А. А. Рябєв. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 276 с.
17. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник / І. М. Писаревський, М. В. Тонкошкур; Харків. нац. ун-т. міськ госпва. – Харків.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2011. – 304 с.

18. Про туризм: Закон України № 1282-IV – ВР від 18.11.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13. С. 180.
19. Про схвалення стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження КМУ від 16.03. 2017 № 168-р // База даних «Урядовий портал» / КМ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
20. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов ; за заг. ред. проф. В. Г. Герасименка. – Одеса: Астропринт, 2013. 304 с.
21. Сенин В. В. Организация международного туризма. / В. В. Сенин. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 400 с.
22. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник. – К.: «Рокор», 2001. – 200 с.
23. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / Т. Г. Сокол. – К.: Грамота, 2006. – 264 с.
24. Тонкошкур М. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація туризму» (Основи туризмознавства) (для студентів 1-2 курсу денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.140103 – Туризм) / М. В. Тонкошкур, В. В. Абрамов, Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 134 с.
25. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / [В.К. Федорченко, В.С. Пазенок, О.А. Кручек та ін.]. – К.: ВЦ «Академія», 2013. 368 с.
26. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку / Ткаченко Т. І., Костіна О. М., Рачко В. І. та ін. Тернопіль, «Терно-граф», 2008. 976 с.

Додаткова література:

1. Державне управління забезпеченням гендерної рівності в Україні : монографія / С. М. Домбровська, В. М. Мороз, Л. М. Грень, Н. А. Леоненко, С. А. Мороз. Харків :НУЦЗУ, 2018. 251 с.
2. Домбровська С. М., Леоненко Н. А. Державне регулювання розвитку туристичної інфраструктури України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 1 (12). С. 134–141.
3. Леоненко Н. А. Організаційний механізм державного регулювання туристичної сфери. *Держава та регіони*. Серія : Державне управління / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : КПУ, 2019. № 1 (65). С. 66–69.
4. Леоненко Н. А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Публічне управління та митне адміністрування*. Дніпро : Ун-т митної справи та фінансів, 2019. № 1 (20). С. 69–75.
5. Леоненко Н. А. Економічний механізм державного регулювання

туристичної сфери України. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування* : електрон. наук. фах. вид. Херсон. нац. техн. ун-ту. 2019. № 1. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

6. Леоненко Н. А. Фінансовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Державне управління. Київ, 2019. Т. 30 (69), № 2. С. 66–69.

7. Леоненко Н. А. Напрями удосконалення механізмів державного регулювання туристичної сфери України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 1 (10). С. 134–141.

8. Леоненко Н. А. Державне регулювання системи підготовки фахівців у сфері туризму та перспективи їх подальшого працевлаштування. *Публічне управління і адміністрування в Україні* : наук. журн. Одеса : Причорномор. НДІ економіки та інновацій, 2020. Вип. 16. С. 63–66.

9. Осипова О. Я. Транспортное обслуживание. Обслуживание туристов: Учебник / О. Я. Осипова. – М.: Академия, 2006. – 384 с.

10. Парфіненко А. Ю. Сучасний стан та стратегічні пріоритети розвитку туристичної політики України / А. Ю. Парфіненко // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2013. №1086. С.156–163.

11. Сапрунова Н. С. Туризм: эволюция, структура, маркетинг. / Н. С. Сапрунова. – М.: Ось-89, 1997. – 160 с.

12. Стецько Н. Основні поняття і визначення туризму як сфери діяльності. Наукові записки ТНПУ. Серія Рекреаційна географія і туризм. 2011. № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU/geogr/2011_1/4/002Stetsko.pdf

13. Ушаков Д. С. Прикладной туроперейтинг: учебн. пособие. / Д. С. Ушаков. – М.: ИКЦ «МарТ», 2004 р. – 416 с.

14. Федорченко В. К. Туристський словник-довідник: Навч. посіб. / В. К. Федорченко, І. М. Мініч – К.: Дніпро, 2000. – 160 с.

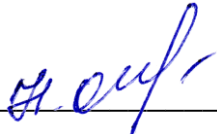
Інформаційні ресурси:

1. ДСТУ 3862-99 Ресторанне господарство. Терміни та визначення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/getcnt.php?uid=1022.260.0&nobreak>.

2. ДСТУ 4268:2003 Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kurortservice.com/uploads/assets/file/per.pdf>.

3. ДСТУ 4269:2003 Послуги туристичні. Класифікація готелів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до стандарту: <http://www.ukrhotels.com/files/File/4269-2003.pdf>.
4. ДСТУ 4281:2004 Заклади ресторанного господарства. Класифікація. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://3umf.com/doc/449/>.
5. ДСТУ 4527:2006 Послуги туристичні. Засоби розміщування. Терміни та визначення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.prohotel.tv/forum/index.php?autocom=downloads&showfile=439>.
6. Концепція устойчивого розвитку туризму. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://tourfaq.net/travel-business/konceptsiya-ustojchivogo-razvitiya-turizma/>
7. Міністерство культури та інформаційної політики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO World Tourism Organization). URL: <http://www.world-tourism.org>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності» від від 11 листопада 2015 р. № 991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Te>
10. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені наказом Державної туристичної адміністрації України від 16.03.2004 № 19 та зареєстровані в Мін'юсті України 02.04.2004 за № 413/9012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir206/dk206012.htm>.
11. Правила обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання) із змінами і доповненнями, внесеними наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 3 вересня 2007 року № 207 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawua.info/bdata2/ukr2303/index.htm>
12. Global Competitiveness Index 2017–2018. Rankings. URL: https://web.archive.org/web/20190123140620/http://www3.weforum.org/docs/GC_R2017-2018/04Backmatter/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018AppendixB.pdf
13. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf
14. World Travel & Tourism Council. URL: <https://www.wttc.org/economic-impact/benchmark-reports/country-results/>

Розробник:
завідувачка кафедри менеджменту,
д.держ.упр., доцент

Неллі Леоненко